

Yazarlar/Authors

Musa YILMAZ* Niyazi AKYÜZ**

Makale Adı/Article Name

Kentleşme ve Aidiyet Bağlamında Sosyolojik Bir Araştırma: Ankara Örneği***

A Sociological Research in the Context of Urbanization and Belonging: The Case of Ankara

ÖZ

Bu çalışma, Ankara'nın Keçiören ilçesine bağlı Yükseltepe ve Şehit Kubilay mahallesinde kentsel dönüşüm uygulamaları ile kentsel mekânın fiziksel ve sosyal değişimi sonucunda, bireylerin kentleşmeye dair kente özgü tutum ve davranışlarında ortaya çıkan farklılaşmaları belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda, araştırmaya katılan katılımcıların kentleşmeye dair görüşleri ve deneyimleri; kimlerin kentli olduğu, kentli bireyin en önemli profilinin ne olduğu, kendilerini kentli hissedip hissetmedikleri, yaşadığı yerde kalış süresi ve aidiyet duygusu gibi konular üzerinden belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma nicel yöntemle dayalı bir saha araştırmasıdır. Araştırma evreninden örneklemin elde edilmesi aşamasında, olasılığa dayalı örneklem tekniği uygulanmıştır. Araştırma verilerinin elde edilmesinde ise, yüz yüze anket tekniği uygulanarak 405 kişi ile anket yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, araştırma bölgesinin önceki sosyal yapısı her ne kadar geçekondulu davranış kalıplarına sahip olsa da kentsel dönüşüm uygulamaları sonucunda kentsel mekânın sosyal değişimi ve kentle bütünleşmesi, kentleşmeyi de beraberinde getirdiği sonucuna varılmıştır. Bununla beraber, Ankara'da ikamet etme süresi arttıkça, yaşanılan yere aidiyet hissetme oranları da artmakta olduğu ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak, bireylerin kentte yaşadığı süre arttıkça, hem aidiyet hissi artmakta hem de yaşanılan mekâna uyum sağlama ve sosyal bütünleşme meydana gelmektedir. Böylece, kentleşme sürecinde daha fazla kente özgü sosyo-kültürel deneyim ve donanım kazanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kentleşme, Kentleşme, Aidiyet, Ankara

ABSTRACT

This study aims to determine the differentiations in urban-specific attitudes and behaviors of individuals regarding urbanization as a result of urban transformation practices and physical and social change of urban space in Yükseltepe and Şehit Kubilay neighborhoods of Keçiören district of Ankara. In this context, the opinions and experiences of the participants participating in the research on urbanization; It has been tried to determine who is from the city, what the most important profile of the urban individual is, whether they feel urban or not, the length of stay in the place where they live and the sense of belonging. The research is a field study based on quantitative method. In the stage of obtaining the sample from the research universe, the probability-based sampling technique was applied. In order to obtain the research data, a face-to-face survey technique was applied and a survey was conducted with 405 people. According to the findings, it has been concluded that although the previous social structure of the research region has slum behavior patterns, as a result of urban transformation practices, the social change of the urban space and its integration with the city, bring urbanization with it. At the same time, as the duration of residence in Ankara increases, the rate of feeling of belonging to the place of residence also increases. As a result, as the length of time individuals live in the city increases, both the sense of belonging increases and the adaptation to the living space and social integration occur. Thus, more city-specific socio-cultural experience and equipment are gained in the urbanization process.

Keywords: Urbanization, Being Urbanized, Belonging, Ankara

* Dr., musayilmaz114@gmail.com ORCID: 0000-0002-9929-7814

** Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, niyaziakyuz06@hotmail.com ORCID: 0000-0001-8806-0849

*** Bu çalışma için, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Etik Kurul Başkanlığının 24.02.2020 tarih ve 46 sayılı kararı ile izin alınmıştır.

Extended Abstract

Subject of Research

Cities are an embodied reflection of society in terms of socio-cultural and socio-spatial. Cities, which are very effective in determining the material and spiritual culture of the society, play an active role in creating an urban human profile and in the urbanization process. In the process of urbanization, individuals learn, internalize and rebuild the material and spiritual culture specific to the city. Therefore, the city and the society living in the city mutually affect each other. At this point, appears the subject of the research. This research deals with the relationship between the socio-cultural and socio-spatial change that emerged as a result of urban transformation practices in Yükseltepe and Şehit Kubilay neighborhoods of Keçiören district of Ankara and the urbanization experience of individuals living in the city.

Purpose of the Research

The aim of this research is to investigate whether the participants feel urban, who is from the city, what is the most important profile of the urban individual, the duration of residence in Ankara and the changing sense of belonging. For this reason, it is to determine the differences in the attitudes and behaviors specific to the city.

Method of Research

This research is a field study based on quantitative method. In this context, probability-based sample selection technique was applied in the research. A standardized data collection tool suitable for quantitative research was used to obtain data from the field.

Population and Sample of the Research

In this study, all families living in the houses built within the scope of urban transformation practices in Yükseltepe neighborhood and Şehit Kubilay neighborhood of Keçiören district of Ankara constitute the universe of the research. Probabilistic sampling technique was used as a sampling technique in the field research. In the determination of the sample, it was taken as a basis that the margin of error to be tolerated and the intended confidence level were representative with a margin of error of 5% and a confidence level of 95%. In general, a sample of 405 units was obtained from the population.

Data Collection Tool

In the collection of data related to the research, a survey was conducted with 405 people by applying the face-to-face survey technique directed by the researcher within the scope of the quantitative method. The fact that this technique has features such as ease of application and easy answering opportunities to the participants has been effective in the selection of the survey technique. Within the framework of expert opinions, the question type and answering style suitable for the research design were created, and a questionnaire form was developed in accordance with the purpose and scope of the research. The field application date of the survey covers the period between July and December of 2020.

Analysis of Data

To analyze the data obtained from the field study was used IBM SPSS Statistics 22 package program. In the evaluation of research data, descriptive statistics were evaluated as percentages. In addition, the results are presented in tables by using the Chi-square analysis method.

Findings of the Research

The first of the participants participating in the research was "Who is urban?" Findings on the question were obtained. According to this, the highest percentage was answered as "those born in the city" are from the city. The participants were asked another supporting question, "What do you think is the most important characteristic of an urban person?" In response to the question, the rate of those who said "living in the urban" was determined to be quite high. However, "Do you feel urban?" In response to the question, a high percentage of "yes" answers were received.

An important factor of urbanization is the residence period of individuals living in the urban environment. For this reason, the life span of the participants in Ankara and the residence they lived in was investigated. According to the findings, the rate of people living in Ankara for more than 30 years detected higher than the others.

According to the life expectancy in the residence, those living in the residence "5 years or less" were a high rate. In addition, in the context of the participants' sense of belonging to the place where they live, a relationship was sought between the duration of residence in Ankara and the state of feeling of belonging to the place they live in. According to the findings, it has been determined that those living in Ankara "31 years and over" feel more belonging to the place where they live.

Conclusion

According to the results obtained from the findings of the research, the socio-cultural and socio-spatial transformation and the process of integration with the city, which emerged as a result of the urban transformation practices, brought urbanization with it. In addition, it has been concluded that those who were born in the city, those who live in the city and those who continue to live in the city are urban. According to the answers given by the participants, it was concluded that providing economic income in urban space is not a sufficient criterion for being an urban citizen alone. However, according to the results of determining the profile of the urban individual, those who were born in the city and those who live in the city are described as urban. It has been determined as an important criterion for individuals to continue to live in the city and to be educated and cultured by internalizing the city-specific lifestyle. However, although most of the participants had slum life experiences and behavioral patterns, it was concluded that they now feel urban with a high rate. Along with the urban transformation process, it has been revealed that the participants internalize the city-specific lifestyle and provide adaptation and integration to urban life. In addition, with the urban transformation process, it has been determined that the majority of the participants feel a sense of belonging to the place where they live. Therefore, it is seen that urbanization and adaptation to the city, which are indicators of internalizing the city-specific lifestyle, have taken place at a significant rate. In addition, it can be said that most of the participants have experienced the urbanization process and adaptation to the city, which is an indicator of internalizing the city-specific lifestyle to a significant extent. This situation can be seen as an indication that the participants are also satisfied with the urban transformation practices. When the sense of belonging is generally considered as a sense of articulation or integration, it can be said that the participants are socially integrated with the place they live in. However, in order to feel a sense of belonging to a place, it is important that the place where one lives evokes pleasing and good feelings in the residents. It can be said that the research region has this quality. Because the majority of the participants stated that they feel a sense of belonging to the newly built urban space. According to the relationship between the duration of the participants' stay in Ankara and their sense of belonging to the urban space, it was concluded that as the duration of the participants' residence in Ankara increases, the rate of sense of belonging to the place they reside increases. It has been determined that the duration of residence in the urban space both increases the sense of belonging and provides harmony and integration in terms of socio-cultural and socio-spatial.

Giriş

Tarih boyunca insanlar, içinde bulunduğu zamanın ruhuyla kültür ve medeniyet inşa ederek, kendilerine özgü bir yaşam tarzı ve yerleşme biçimi olarak kentler kurmuşlardır. Bu inşa edilen kentler, insanlığın sosyal, kültürel ve mekânsal açıdan cisimleşmiş yansıması bir aynası olmuştur. Bununla beraber, uygarlığın ve kültürlerin gelişimini belirlemede temel öğelerden biri olan kentler de sosyal, kültürel ve çeşitli boyutlarda insanları etkileyerek, kendi dinamiği içerisinde kendine özgü kentli insan profili meydana getirerek, kentlileşme sürecinde önemli rol oynamıştır. Dolayısıyla, kent ile kentte yaşayan insan, karşılıklı olarak birbirinden etkilenebilmektedir.

Kentlileşme sürecini deneyimleyen bireyler, kentsel mekânda ortak yaşamının gerektirdiği bir dizi değer, norm, tutum ve davranış biçimlerini ve ilişkiler düzenini içselleştirerek bir tür

sosyalizasyon yaşamaktadır. Bu süreçte bireyler, içinde bulunduğu kentsel toplumun maddi ve manevi kültürünü öğrenmekte, içselleştirmekte ve yeniden inşa etmektedir. Böylece kentleşme olayı, kentli insana özgü davranışlar inşa etme süreci olarak düşünülebilir. Bu davranışlar bireyde, ailede ve diğer toplumsal kurumlarda somutlaşarak görünür hale gelmektedir. Bu görünürlük, insanların kentte kalış süresi ile sosyal, kültürel ve aidiyet duygusu düzeyine göre farklılık gösterebilmektedir. Bu noktada çalışmanın konusu belirlemektedir.

Bu çalışma, Ankara'nın Keçiören ilçesine bağlı Yükseltepe ve Şehit Kubilay mahallesinde kentsel dönüşüm uygulamaları sonucunda meydana gelen, kentin sosyal ve mekânsal değişimi ile kette yaşayan bireylerin kentleşme deneyimini konu edinmiştir. Bu sosyal ve mekansal değişim sürecinde, bireylerin tutum ve davranışlarında, değer ve ilişkiler düzeninde ve dünya görüşlerinde yaşanan değişimlerin saptanması önem arz etmektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, araştırmaya katılan katılımcıların kendilerini kentli hissedip hissetmediklerini, kimlerin kentli olduğunu, kentli bireyin en önemli profilinin ne olduğunu, Ankara'da ikamet etme süresini ve buna bağlı değişen aidiyet duygusu gibi durumlarını araştırarak kente özgü tutum ve davranışlarında ortaya çıkan farklılaşmaları belirlemektir. Bu amaçla, nicel yöntemle dayalı bir saha çalışması yapılmıştır. Yapılan çalışmada, yüz yüze anket tekniği uygulanarak 405 kişi ile anket yapılmıştır. Elde edilen bulgular istatistiksel analize tabi tutularak tablolar aracılığıyla sunulmuştur.

1. Kentleşmenin Sosyolojik Boyutu

Tarihin akışı içerisinde belli dönemler itibariyle kentsel mekanlarda ve toplumsal yapılarda belirgin değişimler yaşanmıştır. Özellikle 18. yüzyılda ve Avrupa'da sanayileşme ile birlikte birçok alanda yaşanan radikal değişimler buna bir örnektir (Şahin, 2017: 153). Geleneksel-kırsal toplum yapısından, modern-kentsel topluma geçişin hızlı yaşandığı bu dönemde kentler, sanayileşmenin, fabrikalaşmanın ve kapitalizmin üretim merkezi haline gelerek kırsal nüfusu kendine çekmiştir. Bu kentleşme süreci, sadece kırsal alandan kentlere göç eden nüfus hareketlerini anlatan, salt demografik bir devinim süreci değil, aynı zamanda sosyal, kültürel ve ekonomik boyutları olan, geniş bir yelpazede ele alınması gereken bir süreci ifade etmektedir. Bu bağlamda kentleşme, "sanayileşmeye ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında, artan oranda örgütlenme, iş bölümü ve uzmanlaşma yaşanan, insanların davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikimi süreci" olarak tanımlanabilir. Bu tanıma göre, sosyal, kültürel ve ekonomik boyutlu olan kentleşme sürecini, bireylerin tutum ve davranışlarında, değer ve ilişkiler düzeninde ve dünya görüşlerinde farklılaşmanın yaşandığı bir süreç olarak görmek mümkündür (Keleş, 1995: 1). Kentleşme olgusunun bir ögesi olan kentleşme ise, kentleşme olayı sonucunda toplumsal değişimin, insanların davranışlarında, ilişkilerinde, değer yargılarında, maddi ve manevi yaşam biçimlerinde birtakım değişikliklerin yaşandığı süreç (Keleş, 1980: 71), olarak tanımlanabilir.

Söz konusu değişikliklerin yaşandığı alan kentsel mekandır. Toplumsal faaliyetlerin sürekli olarak yansıtıldığı ve tasarlandığı bir alan olan kentsel mekan, insanların yaşamlarına anlam katan aidiyet, kimlik ve üretim biçimlerini şekillendiren çok boyutlu dinamik bir mekandır. Sosyo-kültürel etkileşimler, ekonomik faaliyetler, sosyal ve siyasal olaylar geçmişten günümüze kadar incelendiğinde, tüm bunların belirli bir mekân üzerinde gerçekleştiği aşikârdır (Şahin, 2022: 267-268). Bu gerçekleşen süreçler, kentleşme olayı ile yakından ilişkilidir. Dolayısıyla, kentleşme bağlamında kentsel mekanın toplum üzerine etkisi önem arz etmektedir.

Kentleşme olayı, ekonomik ve sosyo-kültürel olmak üzere iki farklı açıdan incelenebilir. Bireyler, geçimini kentsel mekânda ve kente özgü işlerde sağladığında, bu ekonomik açıdan kentleşmeye örnek olarak gösterilebilir. Kente özgü tutum ve davranış biçimleri, manevi değer yargıları ve sosyal ilişkiler düzeni bireyler tarafından zamanla içselleştirilerek yaşamlarına yansıtıldığında ise, bu toplumsal açıdan kentleşme olarak görülebilir (Kartal, 1983: 21). Toplumsal açıdan kentleşme olgusuna genel perspektiften bakıldığında, kentte yaşayan bireyler ile kırsal alandan kente göç eden bireyler hem birbirleriyle hem de toplumsal yapının çeşitli öğeleriyle girdikleri ilişkiler neticesinde, ortak yaşamının gerektirdiği bir dizi değer, norm, inanç ve tutum geliştirerek, bir tür sosyalizasyon yaşamaktadır. Bu sosyalizasyon aynı zamanda toplumun kent kültürünü meydana getiren bir süreç olarak düşünülebilir. Bu süreçte bireyler, içinde bulunduğu toplumun kültürünü öğrenmekte, içselleştirmekte ve yeniden inşa etmektedir (Özer, 1988: 153-154). Bu durumda kentleşme, insanların kentle bütünleşme süreci olarak görülebilir. Bütünleşme ise, bireylerin veya grupların, daha büyük bir nüfus grubu ile kaynaşmasıdır. Bu kaynaşmanın psikolojik, sosyolojik, kültürel ve ekonomik olarak değişik boyutlarda gerçekleşmesi mümkündür. Eğer kentin sosyal ve kültürel yapısı ile kırsal bölgenin yapısı arasındaki fark az ise, nüfusun kentle bütünleşmesi kolay gerçekleşmektedir. Söz konusu yapılar arasındaki fark fazla ise, uyumsuzluk ve bütünleşememe sorunları ortaya çıkabilmektedir (Es ve Ateş, 2004: 214-216).

Kentleşme, bir süreç olarak ele alındığında, kentleşmenin gerçekleşebilmesi için gerekli aşamalardan birincisi, kente göç eden bireyin veya grubun, kentte kalmaya karar vermesi gerekmektedir. Kentte yaşama süresi geçici olarak düşünüldüğünde, kentli olma arzusu ya da kentli yaşam tarzını ve davranış kalıplarını içselleştirme isteği ve gayreti oluşmayabilir. Kentte kalmaya karar verilmesi durumunda ise, bireylerin kentsel hayata uyum sağlamaya çalışacağı söylenebilir. Böylece kente özgü yaşam biçimi ve davranış kalıpları edinme süreci tecrübe edilecektir. Geleneksel-kırsal hayata ait davranış kalıpları edinmiş bireylerin, kente özgü davranış kalıplarını bünyesine alması ve içselleştirmesi hem zaman alan bir süreç hem de güçlük çekilen bir durum olabilmektedir. Ancak, kentin sosyo-kültürel ve toplumsal yapısına dahil olup uyum sağlayan bireyler, zamanla bu sorunu aşabilmektedir. Kentlilik bilincini geliştiren ve kendilerini hem kente karşı sorumlu hem de kenti kendilerine ait hissettiklerinde, kentleşme sürecinin de hızlanacağı söylenebilir (Kaya, 2017: 145-146).

Sonuç olarak, kentler bünyesinde barındırdığı bireylere iş ve barınak imkânı sunmanın yanı sıra, birçok yerden nüfusu kendine çekerek bireylerin davranış kalıplarını bir düzene sokmakta, biçimlendirmekte, sosyal, kültürel ve ekonomik yaşamın lokomotif ve denetleyicisi olmaktadır (Wirth, 2002: 78). Kentsel hayatta yaşamsal ihtiyaçların karşılanması için kırsalda yaşayanlara göre daha fazla insana ihtiyaç duyulmakta ve çok sayıda örgütsel kurumlarla ilişki kurulmaktadır. Ancak, kentteki ilişkiler esnasında birtakım parçalanmış roller yaşanabilmektedir. Geleneksel-kırsal hayatta daha çok görülen yüz yüze birincil ilişkiler, kentsel hayatta yerini ikincil ilişkiler düzenine bırakmıştır. Bu bağlamda, kentsel yaşamda komşuluk ilişkilerinin zayıflaması ve akrabalık bağlarının çözülmesi, kırsal hayata göre daha fazla yaşanabilmektedir. Kentte, geniş aile yapısının toplumsal açıdan öneminin yitirilmesi, dini tutum ve davranışların farklılaşması ve toplumsal dayanışmanın geleneksel temelini sarsılması gibi birçok değişiklikler yaşanabilmektedir. Kentteki ilişkiler her ne kadar yüz yüze gerçekleştirilse de kurulan bu ilişki, bireysel, yapay, geçici ve parçacıl olarak yaşanılmakta, insanlar arası soğuk ve kayıtsız bir görünüş yansıtabilmektedir. Yüzeyselliğin oldukça görünür olduğu kentsel yaşamda, bireyler gerçek kişiliğini ortaya koymakta zorlanabilmektedir. İnsanlar, başkalarını kendi amaçlarına

ulaşmak için bir araç olarak kullanabilmekte ve çıkara dayalı bir ilişki yaşayabilmektedir (Wirth, 2002: 83-87). Özetle kentleşme olayı, kentli insana özgü davranışlar inşa etme süreci olarak düşünülebilir. Bu davranışlar bireyde, ailede ve diğer toplumsal kurumlarda somutlaşarak görünür hale gelmektedir. Bu görünürlük, insanların kentte yaşama süresi ile sosyal, kültürel ve aidiyet duygusu düzeyine göre farklılık gösterebilmektedir (Bal, 2018: 126).

2. Türkiye’de Sosyo-kültürel Bağlamda Kentleşme Süreci

Cumhuriyetle birlikte eşzamanlı olarak, hem toplumsal yapı ve kurumlarda yaşanan değişimler hem de modernleşme sürecinde önemli adımlar atan Türkiye, 1950’li yıllardan itibaren hızlı bir kentleşme sürecine girmiştir. Ancak, Türkiye’nin hızlı kentleşmesinin ardında, Batı tarzı sanayileşme, fabrikalaşma ve kapitalizmin paralelinde gelişen bir kentleşmeden ziyade, kendine özgü şartlarda gelişen nedenler yatmaktadır (Sağlam, 2006: 37). Türkiye’de 1945’lere kadar yavaş seyreden kentleşme olayı, 1946’da çok partili siyasal bir döneme girilmesi, 1947’de Marshall Planı’ndan yararlanılması ve 1948’de traktörün tarıma girmesiyle birlikte kentleşme olayı nitelik değiştirmiştir (Tekeli, 2014: 6). Özellikle, Truman Doktrini ve Marshall Planı kapsamında, kısa zamanda ve çok sayıda traktör ithalatının yapılması ve buna bağlı kırsal alana giren çok sayıda traktör, kombine hasat makinesi, tarımda modernizasyon ve makineleşme ile kırsal alanda artan nüfus, toprak yetersizliği ve iş gücü fazlalığı gibi çeşitli nedenler, kırsal alandan kentlere doğru kitlesel göç hareketine neden olmuştur (Keleş, 1993: 47; Kıray, 2007: 68-69). Kentlerin sunduğu eğitim imkânı, kültür, sağlık, eğlence, tüketim, iş bulma ve yüksek yaşam standardı gibi çok faktörlü nedenler ise, kırsal nüfusu kentlere çekmiştir (Çelik, 2001: 143; İçduygu vd., 1998: 216-217). 1950’li yıllarda meydana gelen bu hızlı kentleşme, sağlıklı olmayıp çarpık ve sorunlu bir kentleşmeyle sonuçlanmıştır.

Türkiye’de 1950’lilerden itibaren başlayan bölgeler arası ile kır-kent arasında beliren ekonomik, sosyal ve kültürel farklılıklar, ilk olarak İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük kentlere taşınarak, benzer ayrımlar kentsel mekanda da görünmeye başlamıştır. Kentler, geleneksel sosyal yapılar ile kente özgü değer sistemleri ve davranış kalıplarının birlikte yaşandığı ve çatıştığı bir görünüm kazanmıştır. Böylece kentler, kentsel mekâna özgü yaşam biçimi ve davranış kurallarının geçerli olduğu merkezler olmaktan çıktığından, nitelikli bir kentleşme meydana gelememiştir (İmer, 1995: 15). Çünkü, kırsal alandan kentlere göç eden nüfus, kentliliğin göstergesi olan kentsel faaliyetlere tam olarak katılmadığından, köylü kalamadığı gibi kentli de olamamıştır. Kente gelenler, ekonomik gelirlerini, daha çok üretime katkısı olmayan dağınık, marjinal, küçük servis işlerinden sağlamıştır (Kıray, 2007: 21). Topraktan ayrılan kırsal nüfus kente geldiğinde, kentin sahip olduğu iş bölümü, uzmanlaşma ve kurumsal yapısına dair donanım ve deneyimleri olmadan gelmiştir. Dolayısıyla, kentsel mekâna özgü mesleki ve ekonomik yapıya uyum sağlayacak donanım ve becerilerden yoksun, eğitimsiz ve kentli yaşam biçiminden farklı davranış kalıplarına sahip olan bireyler, kentin mevcut sosyo-kültürel, ekonomik ve yerleşim yapısı içerisinde tam olarak kentleşememiştir. Kentsel mekan, bireylerin ihtiyaçlarını karşılayacak mekanizmalardan, iş ve mesleki kurumlardan, yeterli konut stokundan ve planlı yerleşim düzeninden yoksun olduğundan, kente gelen köylüler bu sorunu kendileri çözmek (gecekondulaşma, çarpık yapılaşma, marjinal işler vb.) zorunda kalmıştır (Kıray, 2007: 184-185).

Kentlere göç eden yoğun nüfusla beraber, kentler aynı hızda ekonomik, kurumsal ve sosyo-kültürel gelişimini gerçekleştirememiştir. Çarpık yapılaşma ve gecekondulaşma süreciyle, büyük kentlerde meydana gelen plansız ve dengesiz gelişme, kentsel mekânda sosyo-kültürel hayatı sarsarak, kültür ve değerler düzeninde bozulmalara, toplumsal sorunlara ve birtakım çatışmalara neden olmuştur. Böylece köyden gelenler ne köylü ne de kentli olabilmiş, iki yere ait olmayan bir

yaşam biçimine sahip olmuştur. Türkiye’de ortaya çıkan bu tarz bir kentleşme olayı, “kültürün arabeskleşmesi” olarak nitelendirilebilir (Çelik, 2013: 142-143). Buna göre Türkiye’de, kırdan çözülen nüfusun kentlerde yoğunlaşması, ülkenin sosyo-kültürel ve ekonomik yapısını şekillendiren temel öğelerden olmuştur. Köyden kente gelenler, kentleşme süreci içerisinde yeni toplumsal ilişkilerin etkisi altına girmekle birlikte, kırsal alanla ilişkiler bir derece devam etmiştir. Her ne kadar gerçek anlamda kent kültürüne sahip bir kentleşme gerçekleşmemiş olsa da onlar artık kentli olmaktadır. Çünkü, kırsaldan gelenler yeni bir çevreye ve mekâna girmektedir. Yeni toplumsal konum elde eden bireyler, kentsel hayata uygun düşünce, davranış ve yaşam biçimi değişimi sonucu, artık Türkiye’nin kendine özgü kentlileri olarak görülebilir (Özer, 1990: 170).

Bununla beraber kentleşme sürecinde, kente özgü imkân ve donanımlara ulaşmadaki yetersizlikler, kırsal hayatın geleneksel yapı ve ilişki biçiminin devamını sağlarken, aynı zamanda kentlerde benzer köken ve gruplar etrafında yerel himaye ve patronaj ağları oluşmaya başlamıştır. Bu bağlamda kentsel mekânda akraba, hemşeri dayanışmaları ve gruplaşmaları, özellikle de cemaatleşmeler gibi sosyal dokular, söz konusu kitlesel nüfusun sarsıntularını gideren “tampon mekanizmalar” olarak (Çelik, 2013: 38) işlev görmüştür. Özellikle 1970’li yıllardan sonra gelişen dini yeniden canlanma, gruplaşma ve dernekleşme, Türkiye’nin nispi sanayileşme, modernleşme ve kentleşme süreçlerindeki değişimine paralel olarak, zamana özgü yeni anlam ve biçimleriyle ortaya çıkmıştır. Kent toplumunun sosyal ve kültürel yapısını meydana getiren toplumsal kurum ve ilişkilerinde, geniş çaplı değişimlerin yaşandığı bu dönemde, toplumun eski geleneksel davranış kalıpları, dayanışma biçimleri ve sosyal ilişkileri de değişimden etkilenmiştir. Ancak dağılan geleneksel dayanışma biçimlerinin yerine, kente özgü toplumsal dayanışma ağlarının oluşturulamaması ve bu boşluğu dolduracak sistemlerin geliştirilememesi, yeni dini hareketlerin ve grupların söz konusu boşluğu doldurmada önemli etkisi olmuştur (Çelik, 2013: 40). Şerif Mardin bu süreci, kırsal kültürün kentsel kültürü kuşatması olarak ifade etmiştir.

Mardin, kırsaldan gelen nüfusun geleneksel ilişki biçimleri ve kültürel davranış örüntüleri, kentlerin periferisinden yani çevresinden merkeze doğru kenti kuşatma altına aldığını düşünmektedir. Ona göre yaşanan bu süreç, geleneksel-kırsal kültürel yaşayışın, modern-kent kültürünü kuşatması ve dönüştürmesidir. Buna dair sosyolojik bir merkez-çevre modeli geliştiren Mardin, kente gelen kırsal nüfus var olan davranış kalıpları ve kültürleriyle geldiğini ve kentsel kültürü kuşattığını “periferinin merkezi fethetmesi” kavramı üzerinden açıklamıştır (Mardin, 1991: 234). Kıray ise, kentleşme sürecinde sosyal değişimin bir sonucu olan toplumsal yapı ve kurumların değişme biçimi ve hızı ile ilgili olarak, denge sağlayıcı, bütünleştirme işlevi gören ve sosyal çözülmeyi engelleyen "tampon mekanizmalar" ya da “ara formlar” (gecekondulaşma, din ve bazı kurumsal yapılar gibi) olduğunu ileri sürmüştür. Ona göre toplumlar, gelenekselden moderne, kırsaldan kentsel yaşam tarzına doğru değişim içindedir. Tampon mekanizmalar ise, geleneksel-kırsaldan, modern-kentsel geçişte sosyal değişimin bunalımsız olmasını sağlama, toplumsal çözülmeyi engelleme, toplumsal yapının çeşitli yönlerini birbirine bağlama ve sosyal yapının değişimini dengede tutma (Kıray, 2000: 20) gibi işleve sahiptir. Sonuç olarak, tüm bu yaşanan süreçler Türkiye’nin kendine özgü kentleşme ve kentlileşme karakteristiğinin bir göstergesidir. Türkiye genelinde, kentlileşmeyi irdelemeye çalıştıktan sonra, Ankara’nın Keçiören ilçesinin Yükseltepe ve Şehit Kubilay mahallelerinde yapılan saha çalışması sonucunda, kentlileşmeye dair elde edilen bulgular incelenebilir. Bu çalışmada, araştırmaya katılan katılımcılara ilk olarak, kimlerin kentli olduğu, kentli bireyin profilinin ne olduğu, Ankara’da ikamet etme süresi ile kendilerini kentli hissedip hissetmedikleri ve yaşadığı yere aidiyet duygusu

gibi sorular iletilmiştir. Bununla beraber, yaşanan yerde ikamet etme süresi ile aidiyet duygusu arasında ilişki aranmıştır. Katılımcıların verdiği yanıtlar, bulgular kısmında açıklanmıştır.

3. Yöntem

Bu araştırma nicel yönteme dayalı bir saha araştırmasıdır. Sosyal olgu ve olayları mevcut haliyle, objektif biçimde değiştirilmeden ortaya koymak, sosyolojik araştırmaların önemli bir kriteridir (Arslantürk, 2016: 101). Bu bağlamda, araştırmada olasılığa dayalı örneklem seçim tekniği uygulanmıştır. Sahadan verilerin elde edilmesinde, nicel araştırmalara uygun standartlaştırılmış veri toplama aracı kullanılarak elde edilen bulgular, istatistiksel analizlerden oluşan tablolar aracılığı ile sunulmuştur.

3.1. Araştırma Evreni ve Örneklemi

Bu çalışmada, Ankara'nın Keçiören ilçesinin Yükseltepe mahallesi ile Şehit Kubilay mahallesinde, kentsel dönüşüm sonrasında yeni inşa edilen konutlarda yaşayan bütün aileler araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Örneklem ise, belli bir evrenden belirli kriterlere göre seçilmiş ve seçildiği evreni temsil yeterliği kabul edilen küçük bir küme (Karasar, 2012: 110) olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda, saha araştırmasında örnekleme tekniği olarak, olasılığa dayalı örneklem tekniği (Aksoy vd., 2018: 148-149) uygulanmıştır. Örneklem ana kitleden çıkartılması aşamasında ise, göz yumulacak yanılğı payının ve amaçlanan güven düzeyinin belirlenmesinde örneklem ana kitleyi %5 hata payı ve %95 güven düzeyi ile temsil yeteneğine sahip olması baz alınmıştır. Şehit Kubilay mahallesi toplam nüfusu 32.570, toplam hane sayısı ise 11.875'dir. Yükseltepe mahallesi toplam nüfus sayısı 22.239, hane sayısı ise, 7.400'dür. Elde edilen veriler her iki mahalle muhtarlığından alınmıştır. İki mahallenin toplam hane sayısı, 19.275 olarak saptanmıştır. Arslantürk'ün (2016: 106-109) çalışmasında belirtilen örneklem büyüklüğü hesaplama formülü ve hazır hesap tablosundan yararlanılarak, 19.275 birimlik bir ana kitleden 405 birimlik bir örneklem elde edilmiştir.

3.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın uygulama süreci, verileri toplama evresidir. Bu aşamada veriler, tüm evren yerine, seçilen örneklemden toplanmaktadır. Bu bağlamda, araştırma ile ilgili verilerin toplanmasında, araştırmacının yönettiği yüz yüze anket tekniği uygulanarak, 405 kişi ile anket yapılmıştır. Anket tekniği seçiminde, bu tekniğin uygulama kolaylığı ve katılımcılara rahat cevaplama imkânı sağlaması gibi niteliklere sahip olması etkili olmuştur. Uzman görüşleri çerçevesinde araştırma desenine uygun soru türü ve yanıtlama biçimi oluşturulmuş, araştırmanın amacına, kapsamına uygun olarak anket formu geliştirilmiştir. Anketin sahada uygulanma tarihi ise, 2020 Temmuz ayı ile 2020 Aralık ayı arasını kapsamaktadır.

3.3. Verilerin Analizi

Saha çalışmasından elde edilen verilerin çözümlenmesinde, bilgisayar ortamında IBM SPSS 22 paket programı kullanılmıştır. Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler yüzdelik olarak değerlendirilmiştir. Bunun yanında Ki-kare analiz yöntemi kullanılarak sonuçlar tablolar halinde sunulmuştur.

3.4. Araştırma Etiği

Bu akademik çalışma yayın ve araştırma etiğine uygun olarak hazırlanmıştır. Akademik araştırma ilke ve kurallarına riayet edilmiştir. Çalışmada faydalanılan kaynaklar kaynakçada usulüne uygun olarak gösterilmiştir. Bu çalışma için, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Etik Kurul Başkanlığının 24.02.2020 tarih ve 46 sayılı kararı ile izin alınmıştır.

4. Bulgular ve Yorumlar

Saha çalışması kapsamında, araştırmaya katılan katılımcılara ilk olarak kimlerin kentli olduğu sorulmuştur. Katılımcıların verdiği yanıtların istatistiksel sonuçları Tablo 1’de sunulmuştur.

Kentli kimdir?	İstatistiksel değerler	
	N	%
Kentte oturanlar	103	25,4
Kentte doğanlar	132	32,6
Geçimini kentte sağlayanlar	92	22,7
Kente özgü yaşam tarzını sergileyenler	78	19,3
Toplam	405	100,0

Tablo 1. Katılımcılara Göre Kimlerin Kentli Olduğuna İlişkin Tanımlayıcı İstatistikleri

Tablo 1’e göre, katılımcıların, kimlerin kentli olduğuna dair verdiği yanıtlar incelendiğinde, “Kentte doğanlar” kentlidir diyenlerin oranı %32,6, “Kentte oturanlar” kentlidir diyenlerin oranı %25,4, “Geçimini kentte sağlayanlar” kentlidir diyenlerin oranı %22,7 ve son olarak, “Kente özgü yaşam tarzını sergileyenler” kentlidir diyenlerin oranı %19,3 olarak saptanmıştır. Buna göre, katılımcıların verdiği yanıtlar ışığında kentli olmak, öncelikli olarak kentsel mekânda doğmuş olmak ve kentte yaşamaya devam etmek olarak belirlenmiştir. Kent ortamında yaşamını sürdüren birey, ardından ekonomik gelirini de kentin sunduğu ekonomik olanaklardan sağlaması gerektiği, katılımcıların verdiği yanıtlardan tespit edilmiştir. Kaya (2014: 135) tarafından yapılan “Kentleşmenin toplumsal boyutları (Adıyaman örneği)” adlı çalışmada, benzer bulgular elde edilmiştir. Kaya, araştırmasında katılımcılara, “Sizce kime kentli (şehirli) denir?” sorusuna karşılık %36.2 oranında, yani en yüksek oranda, “Şehirde doğmuş olanlara denir” yanıtını almıştır. Benzer bir çalışma Akyüz (2007: 81-82) tarafından yapılmıştır. Akyüz’ün “Gecekondularda dini hayat ve kentlileşme” adlı araştırmasında, elde ettiği bulgularda “Kentli kimdir?” sorusuna karşılık yüksek bir oranla “Kentte doğanlar” kentlidir yanıtı alınmıştır. Sonuç olarak, katılımcılara göre kentte doğmak ve yaşamını kentte sürdürmek, kentli olmanın en somut göstergesi olarak kabul edildiği söylenebilir.

Bununla beraber, araştırma sahası Keçiören ilçesinin çeperinde kırsal alan ile kent arasında kalan ve son yıllara kadar kırsal alanlardan ya da başka yerlerden yoğun göç alan ve gecekondu toplum yapısını yansıtan bir yerdir. Gecekondu yaşam kalıplarına sahip olan bu bölge, kentsel dönüşüm politikaları ve uygulamaları sonucunda, kentle yapısal, mimari ve fiziki olarak bütünleşme süreci yaşarken, semt sakinleri ise sosyo-kültürel ve kentli yaşam kalıplarına göre şekil almaya ve kente uyum sağlayarak kentle bütünleşme sürecini deneyimlemeye başlamıştır. Bu bağlamda, yüksek orana sahip katılımcıya göre, kentte doğanlar ve kentte yaşamaya devam edenler kentli olarak görülmesi, katılımcıların önceki hayatı ile şu anki hayatı tecrübe etme ve kıyaslama imkânı bulması noktasından önem arz etmektedir. Çünkü her iki davranış biçimini de (geleneksel-kırsal ile modern-kentsel) tecrübe etme imkânı bulmuşlardır. Dolayısıyla, kentli kimdir? Sorusuna verilen yanıtlara göre, bireyin ekonomik gelirini kentte sağlıyor olması, tek başına kentli olmak için yeterli bir sebep olmadığı belirlenmiştir.

Katılımcılara, konuyu destekleyici bir başka soru olan, “Sizce kentli bir insanın en önemli özelliği nedir?” Sorusu iletilmiş ve katılımcıların verdiği yanıtlardan kentli bireyin profili saptanmaya çalışılmıştır. Buna göre, elde edilen değerler Tablo 2’de sunulmuştur.

Kentli bireyin en önemli özelliği nedir?	İstatistiksel değerler	
	N	%
Modern olması/Çağdaş olması	48	11,9
Kentte yaşıyor olması	122	30,1
Önemli mevkilerde olması	16	4,0
Eğitimli ve kültürlü olması	105	25,9
Kente özgü yaşam tarzını içselleştirmiş olması	114	28,1
Toplam	405	100,0

Tablo 2. Kentli Bireyin Özelliğini Belirlemeye İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Tablo 2 incelendiğinde, kentli bireyin özelliği konusunda katılımcıların verdiği yanıtlara göre, kentli bireyin en önemli özelliği “Kentte yaşıyor olması” diyenlerin oranı %30,1, kentli bireyin özelliği “Kente özgü yaşam tarzını içselleştirmiş olması” diyenlerin oranı %28,1, kentli birey “Eğitimli ve kültürlü” niteliğe sahip olmalıdır diyenlerin oranı %25,9, kentli bireyin en önemli özelliği “Modern olması/Çağdaş olması”dır diyenlerin oranı %11,9 ve son olarak, kentli bireyin özelliği “Önemli mevkilerde olması”dır diye yanıtlayan katılımcıların oranı %4,0 olarak saptanmıştır.

Katılımcıların verdiği yanıtlar incelendiğinde, Tablo 1 ile Tablo 2’de görselleştirilen değerler birbirini destekleyici nitelikte olduğu söylenebilir. Kentte doğanlar ve kentte oturanlar kentli olmakla birlikte, bireylerin kentte yaşıyor olmaları ve kente özgü yaşam tarzını içselleştirmiş olmaları gerektiği katılımcıların verdiği yanıtlardan elde edilmiştir. Dolayısıyla bireyler, kente özgü davranış kalıplarını bünyesine almaları ve yaşamlarında uygulamaya devam etmesi gerektiği söylenebilir. Şimdi katılımcıların, kendilerini kentli olarak görüp görmedikleri bağlamında, peki “Siz kendinizi kentli hissediyor musunuz?” Sorusu iletilmiş olup, elde edilen yanıtların nicel değerleri Tablo 3’de verilmiştir.

Siz kentli misiniz?	N	%
Evet	318	78,5
Hayır	34	8,4
Kararsızım	53	13,1
Toplam	405	100,0

Tablo 3. Katılımcıların Kentli Hissetme Durumlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikleri

Tablo 3’incelendiğinde, katılımcılardan kendilerini kentli hissedenlerin oranı %78,5 olarak belirlenirken, kentli hissetmeyenlerin oranı %8,4 olarak tespit edilmiştir. Bu konuda kendilerini kararsız hissedenlerin oranı ise %13,1 olarak belirlenmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde, katılımcıların büyük çoğunluğu, kendilerini kentli hissetme eğiliminde olduğu görülmektedir. Böylece, kentsel mekânın değişimi ve dönüşümü sonrasında yeni inşa edilen konutlarda yaşamaya başlama süreciyle birlikte katılımcılar, kente özgü yaşam biçimini içselleştirerek, sosyalizasyon sonucu kente uyum ve bütünleşme sağladığı ve buna bağlı kentleşme yaşadığı söylenebilir.

Kentleşmenin önemli bir faktörü de kent ortamında yaşayan bireylerin kentte ikamet etme süresi olduğu söylenebilir. Bu nedenle, araştırma bölgesinde katılımcılara Ankara’da ve yaşanan konutta yaşam süreleri sorulmuş olup, bununla ilgili elde edilen yanıtların istatistiksel değerleri Tablo 4 ve Tablo 5’de sunulmuştur.

Ankara’da ikamet etme süresi	İstatistiksel Değerler	
	N	%
10 yıl ve daha az	44	10,9
11-20 yıl	79	19,5
21-30 yıl	106	26,2
31 yıl ve üzeri	176	43,5
Toplam	405	100,0

Tablo 4. Katılımcıların Ankara’da İkamet Etme Süresine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikleri

Tablo 4’e göre, katılımcıların Ankara merkezde yaşadığı süre incelendiğinde, “10 yıl ve daha az” Ankara’da yaşadığını söyleyenlerin oranı %10,9, “11-20” yıl arası ikamet ettiğini söyleyenlerin oranı %19,5, “21-30” yıl arasında yaşayanların oranı %26,2 ve son olarak “31 yıl ve üzeri” Ankara’da ikamet ettiğini söyleyenlerin oranı %43,5 olarak saptanmıştır. Katılımcıların Ankara’da ikamet etme süresi oran bazında dikkate alındığına, 30 yıldan fazla Ankara’da yaşayanların oranı diğerlerine göre yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Buna göre, 1990’lardan önce, çeşitli illerden ve Ankara’nın çevrelerinden merkezine veya çeperlerine ve gecekondulu mahallelerine yoğun bir göç yaşandığı söylenebilir. 90’lı yıllardan itibaren, göç olayının eskiye oranla azaldığını ve 2000’li yıllara gelindiğinde daha da düştüğü söylenebilir. Genel olarak gecekondulu mahallelerinin ve özel olarak araştırma sahasındaki gecekondulu yapılarının, artık hızlı bir kentsel dönüşüme uğradığı son yıllarda, en kapsamlı kentsel dönüşüm yasası olan, “2012 tarihli ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun” kapsamında, hem Ankara’nın diğer mahallelerindeki gecekondulu yapıları hem de araştırma bölgesi kentleşme, kentsel dönüşüm ve kentleşme sürecini maddi ve manevi kültür düzeyinde yaşamakta olduğu söylenebilir. Bununla beraber, gecekondulu yapılarının yıkılarak, yerine yeni inşa edilen konutlara yerleşen bireylerin, konutta yaşadığı süre araştırılmıştır. Bununla ilgili elde edilen istatistiksel değerler Tablo 5’de sunulmuştur.

Konutta kalış süresi	İstatistiksel değerler	
	N	%
5 yıl ve daha az	263	64,9
6-10 yıl	94	23,2
11-15 yıl	20	4,9
16-20 yıl	11	2,7
21 yıl ve üzeri	17	4,2
Toplam	405	100,0

Tablo 5. Katılımcıların Konutta Yaşadığı Süreye Ait Tanımlayıcı İstatistikleri

Tablo 5’e göre, kentsel dönüşüm süreci yaşayan araştırma sahasında, katılımcıların konutta yaşadığı süre incelendiğinde, “5 yıl ve daha az” konutta yaşadığını söyleyen katılımcıların oranı %64,9, “6-10 yıl” konutta kaldığını söyleyenlerin oranı %23,2, “11-15 yıl” konutta yaşadığını belirtenlerin oranı %4,9, “16-20 yıl” konutta kaldığını söyleyenlerin oranı %2,7 ve son olarak “21 yıl ve üzeri” konutta yaşadığını belirtenlerin oranı %4,2 olarak tespit edilmiştir. Hızlı ve yoğun kentleşme sürecinde, kentsel dönüşüm uygulamaları kapsamında bir gelişim meydana gelen araştırma bölgesinde, elde edilen nicel değerler incelendiğinde, bireylerin konutta kalış süreleri azaldıkça yüzdelik oran artmakta olduğu görülmektedir. Konutta yaşanan sürenin az olması, yaşanan konutların çoğu kentsel dönüşüm sürecinde inşa edildiğinden ve oldukça genç konutlar olduğundan dolayı, konutta yaşanan süre de az olmaktadır. Söz konusu kentsel dönüşümün tarihsel arka planında, genelde Türkiye, özelde ise Ankara ve araştırma bölgesinde, 2000’li yıllara

yaklaşırken kentlerin dışa açık neoliberal ekonomi politikaları ve küreselleşme odaklı politikaları benimsediği yıllar olmuştur. Sanayi sonrası piyasa yönelimli kentsel mekanlarda, hem neoliberal ekonomi politikaları ve ihracata yönelik ekonomik yaklaşımlar hem de postmodern yaklaşıma dayalı uygulamalar öne çıkmıştır. Yerel yönetimlerin yetkileri artırılmış, imar faaliyetleri hız kazanmıştır. Gecekondu alanları yüksek standartlara haiz konut yapılarına dönüşmeye başlamış ve konut odaklı uygulamalar benimsenmiştir (Polat ve Dostoğlu, 2007: 64). Ayrıca, kent içinde meydana gelen ruhsatlı-ruhsatsız yapılanma ve yerleşim alanları, kent merkezinin dışına taşmıştır. Bu dönemin kentsel dönüşüm müdahale biçimi, yaşam kalitesi düşük riskli alanların ve gecekondu yapılarının yenilenmesi ile sağlıklaştırma, soylulaştırma ve yeniden canlandırma biçiminde tezahür etmiştir (Ataöv ve Osmay, 2007: 59). 2000 sonrası ve günümüze bakan dönemde, kamu yönetimi ve özel sektörün ortak çalışmasının hızlandığı, çok aktörlü ve çok sektörlü iş birliğine dayalı kentsel dönüşüm uygulamalarının yanı sıra, gönüllü kuruluşların ve toplumun farklı kesimlerinin, kentsel dönüşüm süreçlerine katıldığı bir dönem olmuştur. Bu dönemde yaygın kullanılan kentsel dönüşüm uygulama müdahale biçimi, kentsel yenileşme veya kentsel canlandırma (urban regeneration) şeklinde yapılmıştır (Akkar, 2006: 32). Bu dönemde, en kapsamlı kentsel dönüşüm yasası çıkartılarak, 7 milyon konut kentsel dönüşüm sürecine dahil edilmiştir (Suğur, 2014:179-182). Dolayısıyla, araştırma bölgesinde elde edilen nicel değerlere göre, katılımcıların yaşadığı konutların büyük kısmı, “6306 sayılı kanun” kapsamında, yaklaşık olarak son 10 yılda yapılan konutlardan oluştuğu söylenebilir.

Bununla beraber, katılımcıların yaşadığı yere aidiyet hissetme durumu bağlamında, Ankara’da ikamet etme süresi ile yaşanan yere aidiyet hissetme durumu arasındaki ilişkiye dair istatistiksel sonuçlar Tablo 6 ve Tablo 7’de verilmiştir.

Aidiyet durumu	İstatistiksel Değerler	
	N	%
Evet	301	74,3
Hayır	87	21,5
Karasızım	17	4,2
Toplam	405	100,0

Tablo 6. Katılımcıların Aidiyet Hissetme Durumlarına Ait Tanımlayıcı İstatistikleri

Tablo 6’da verilen istatistiksel değerlere geçmeden önce, kısaca konuya değinmekte fayda olabilir: Türkiye’de 1950’lerde başlayan hızlı, yoğun ve kitlesel göç hareketi, 2000’li yıllarda azalarak devam etmiştir. Özellikle Ankara gibi büyük kentler daha fazla göç olayına maruz kalmıştır. Ankara’nın Keçiören ilçesinin Yükseltepe ve Şehit Kubilay yerleşim yeri olan araştırma bölgesindeki katılımcılar da son yıllara kadar geçen sürede, ait oldukları yeri terk ederek bu göç olayını deneyimlemiştir. Bu bağlamda, katılımcılara şu an yaşanan yere aidiyet hissedip hissetmediği sorulmuştur. Katılımcıların verdiği yanıtlara göre, aidiyet hissediyorum diyenlerin oranı %74,3 olarak belirlenirken, aidiyet hissetmiyorum diyenlerin oranı %21,5 olarak saptanmıştır. Aidiyet duygusu konusunda kararsız olduğunu düşünenlerin oranı ise %4,2 olarak tespit edilmiştir. Katılımcıların %74,3’ü bulunduğu yere aidiyet hissettiği yanıtını vermesi, onların önemli oranda kente özgü yaşam tarzını içselleştirme göstergesi olan kentleşme sürecini ve kente uyum sağlamayı tecrübe ettiği söylenebilir. Bu durum, katılımcıların kentsel dönüşüm uygulamalarından da hoşnut olduğunun bir göstergesi olarak görülebilir. Aidiyet duygusu, genel olarak bir eklemlenme ya da bir bütünleşme duygusu olarak düşünüldüğünde, katılımcıların çoğunlukla yaşanan yerle bütünleştiği görülmektedir. Bununla beraber, bir yere aidiyet hissetmek için yaşanan yerin, ikamet edenlerde memnun edici güzel duygular uyandırması önem

arz etmektedir. Araştırma bölgesinin ise bu niteliğe sahip olduğu söylenebilir. Çünkü katılımcıların büyük çoğunluğu yeni inşa edilen kentsel mekana aidiyet hissettiğini belirtmiştir. Benzer bir çalışma, Deringöz (2017) tarafından yapılmıştır. Deringöz'e göre kentsel dönüşüm uygulamalarının kentlilik bilinci ve kentsel aidiyet duygusu üzerinde memnun edici ve olumlu yönde etkisinin olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bununla beraber, katılımcıların Ankara'da ikamet etme süresi ile yaşadığı yere aidiyet hissetme düzeyi arasındaki ilişkiye dair elde edilen nicel değerler Tablo 7'de verilmiştir.

Ankara'da ikamet etme süresi	Yaşanılan yere aidiyet hissetme durumu			
		Evvet	Hayır	Kararsızım
10 yıl ve daha az	n	26	14	4
	%	59,1	31,8	9,1
11-20 yıl	n	52	26	1
	%	65,8	32,9	1,3
21-30 yıl	n	83	18	5
	%	78,3	17,0	4,7
31 yıl ve üzeri	n	140	29	7
	%	79,5	16,5	4,0
Toplam	N	301	87	17
	%	74,3	21,5	4,2

Tablo 7. Ankara'da Yaşama Süresi ile Aidiyet Duygusu Arasındakiki İlişkiye Ait Analiz Sonuçları

Tablo 7'ye göre, katılımcıların Ankara'da ikamet etme süresi ile yaşadığı yere aidiyet hissetme durumu arasındaki ilişki incelendiğinde, Ankara'da "10 yıl ve daha az" kaldığını söyleyen katılımcıların yaşadığı yere aidiyet hissedenlerin oranı %59,1, aidiyet hissetmeyenlerin oranı %31,8 ve bu konuda kararsız olanların oranı %9,1 olarak tespit edilmiştir. Ankara'da "11-20 yıl" kaldığını söyleyen katılımcıların yaşadığı yere aidiyet hissedenlerin oranı %65,8, aidiyet hissetmeyenlerin oranı %32,9 ve bu konuda kararsız olanların oranı %1,3 olarak tespit edilmiştir. Ankara'da "21-30 yıl" kaldığını söyleyen katılımcıların yaşadığı yere aidiyet hissedenlerin oranı %78,3, aidiyet hissetmeyenlerin oranı %17,0 ve bu konuda kararsız olanların oranı %4,7 olarak tespit edilmiştir. Ankara'da "31 yıl ve üzeri" yaşadığını söyleyen katılımcıların, yaşadığı yere aidiyet hissedenlerin oranı %79,5, aidiyet hissetmeyenlerin oranı %16,5 ve bu konuda kararsız olanların oranı %4,0 olarak saptanmıştır. Bu durumda, katılımcıların Ankara'da ikamet etme süresi ile bulunduğu yere aidiyet hissetme düzeyi arasında farklılık olduğu ($X^2=17.274$, $p<0.05$) tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre, katılımcıların Ankara'da yaşama süreleri arttıkça, yaşadığı yere aidiyet hissetme oranları da artmakta olduğu belirlenmiştir. Buna göre, kentsel mekânda kalış süresi yaşanılan yere aidiyet hissini artırmaktadır. Böylece, katılımcılar kentsel mekâna uyum sağlayarak sosyo-mekansal açıdan bütünleşmekte ve kentlileşme sürecinde daha fazla kente özgü sosyo-kültürel deneyim ve donanım kazanarak, yaşanılan yere aidiyet hissetme düzeyleri artmakta olduğu söylenebilir.

Sonuç

Kentler, birçok yerden nüfusu kendine çekerek içinde barındırdığı insanlara iş ve barınma imkânı sunmakla birlikte, bireylerin davranış kalıplarını kente özgü bir düzene sokarak biçimlendirmekte, sosyal, kültürel ve ekonomik yaşamın âdeta lokomotifidir. Ancak, kentin kendine özgü sosyo-kültürel ve sosyo-mekansal düzeninde kurulan ilişkiler, bireyleri parçalanmış rollere itmekte ve birincil yüz yüze ilişkilerden ziyade, daha çok resmi ikincil ilişkiler düzenine girmeye zorlamaktadır. Bu şartlar altında bireyler, kentli insana özgü davranışlar inşa

etme sürecini deneyimlemektedir. Bu davranışlar bireyde, ailede ve diğer toplumsal kurumlarda somutlaşarak görünür hale gelmektedir. Bu görünürlük, insanların kentte kalış süresi ile sosyal, kültürel ve aidiyet duygusu düzeyine göre farklılık gösterebilmektedir.

Ankara'nın Keçiören ilçesinin Yükseltepe ve Şehit Kubilay Mahallelerinde saha çalışması yapılarak, söz konusu görünür hale gelen kentleşmeye dair elde edilen bulgulardan varılan sonuçlara göre, araştırma bölgesinin önceki sosyo-kültürel yapısı her ne kadar gecekondulu davranış kalıplarına sahip olsa da kentsel dönüşüm uygulamaları sonucunda, sosyal, kültürel ve fiziksel mekânın dönüşümü ve beraberinde kentle bütünleşme süreci, kentleşmeyi de beraberinde getirdiği sonucuna varılmıştır. Bu bağlamda, araştırma bölgesindeki katılımcılara kimlerin kentli olduğu, kentli bireyin profilinin ne olduğu, sonra kendilerini kentli hissedip hissetmediklerine dair sorular iletilmiş olup elde edilen bulgulardan varılan sonuçlara göre, kentte doğanlar ile kentte oturanlar ve hayatını kentte devam ettirenler kentli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların verdiği yanıtlara göre bireyler, ekonomik gelirlerini kentsel mekanda sağlaması, tek başına kentli olmak için yeterli bir kriter olmamaktadır. Kentli bireyin profilini belirleme konusunda varılan sonuçlara göre, kentte doğanlar ve kentte oturanlar kentli olmakla birlikte, bireylerin kentte yaşamaya devam etmeleri ve kente özgü yaşam tarzını içselleştirerek eğitilmiş ve kültürlü olmaları gerektiği belirlenmiştir. Kent sakinlerinin, kente özgü davranış kalıplarını bünyesine almaları ve yaşamlarında uygulamaya devam etmeleri önem arz etmektedir. Bununla beraber, katılımcıların büyük kısmı gecekondulu yaşam tecrübelerine rağmen, yüksek bir oranla kendilerini artık kentli hissettikleri sonucuna varılmıştır. Kentsel dönüşüm süreciyle birlikte katılımcılar, kente özgü yaşam tarzını içselleştirerek, sosyalizasyon sonucu kente uyum ve bütünleşme sağladığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca, kentsel dönüşüm süreciyle birlikte, yaşanılan yere aidiyet hissetme konusunda, katılımcıların büyük çoğunluğu bulunduğu yere aidiyet hissettiği belirlenmiştir. Dolayısıyla, kente özgü yaşam tarzını içselleştirme göstergesi olan kentleşme ve kente uyum sağlama, önemli oranda gerçekleştiği görülmektedir. Katılımcıların Ankara'da kalış süresi ile bulunduğu mekâna aidiyet hissetme durumu arasındaki ilişkiye göre, katılımcıların Ankara'da ikamet etme süreleri arttıkça, bulunduğu yere aidiyet hissetme oranları da artmakta olduğu ortaya çıkmıştır. Kentsel mekânda kalış süresi, hem aidiyet hissini artırmakta hem de sosyo-mekansal açıdan uyum ve bütünleşme sağlamaktadır. Böylece, kentleşme sürecinde bireyler, daha fazla kente özgü sosyo-kültürel deneyim ve donanım kazanmış olmaktadır.

Kaynakça

- Akkar, M. (2006). Kentsel dönüşüm üzerine: Batı'daki kavramlar, tanımlar, süreçler ve Türkiye. *Planlama TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını*, (36), 29-38.
- Akyüz, N. (2007). *Gecekondularda dini hayat ve kentleşme*. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Aksoy, E. Dülger, S. ve Köksal, A. (2018). Bilimsel araştırmalarda evren, örneklem, varsayım ve değişken. Ö. Güngör (Ed.), *Bilimsel Araştırma Süreçleri-Yöntem, Teknik ve Etiğe Giriş El Kitabı* (s.137-167). Grafiker Yayınları.
- Arslantürk, Z. (2016). *Uygulamalı sosyal araştırma metot ve teknikler spss* (4. Basım). Çamlıca Yayınları.
- Ataöv, A. ve Osmay, S. (2007). Türkiye'de kentsel dönüşüme yöntemsel bir yaklaşım. *METU JFA*, 24(2), 57-82.
- Bal, H. (2018). *Kent sosyolojisi* (8. Basım). Sentez Yayıncılık.

- Çelik, C. (2001). Kentleşme sürecinde dini hayat. *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19(11), 131-152.
- Çelik, C. (2013). *Geleneksel şehir dindarlığından modern kent dindarlığına*. Hikmetevi Yayınları.
- Deringöz, T. (2017). *Kentsel dönüşümün kentsel aidiyet duygusu üzerindeki etkisi: Kırşehir ili örneği*. [Yüksek Lisans Tezi]. Aksaray Üniversitesi.
- Es, M. ve Ateş, H. (2004). Kent yönetimi, kentleşme ve göç: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (48), 205-248.
- İçduygu, A. Sirkeci, İ. ve Aydınğün, İ. (1998). Türkiye’de içgöç ve içgöçün işçi hareketine etkisi. *Türkiye’de İçgöç: Türkiye’de İçgöç Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri Konferansı*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 207-244.
- İmer, K. (1995). Kentleşme ve Türkçe. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*. 6, 15-19.
- Kartal, S. K. (1983). *Ekonomik ve sosyal yönleriyle Türkiye’de kentleşme*. Yurt Yayınları.
- Kaya, G. (2014). *Kentleşmenin toplumsal boyutları*. Ütopya Yayınevi.
- Kaya, E. (2017). *Kentleşme ve kentleşme*. İşaret Yayınları.
- Keleş, R. (1980). *Kentbilimleri sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Keleş, R. (1993). *Kentleşme politikası* (2. Basım). İmge Yayınları.
- Keleş, R. (1995). Kentleşme ve Türkçe. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*. 6, 1-5.
- Kıray, B. M. (2000). *Ereğli ağır sanayiden önce bir sahil kasabası* (3. Basım). Mübeccel B. Kıray Toplu Eserleri 6. Bağlam Yayıncılık.
- Kıray, B. M. (2007). *Kentleşme yazıları* (3. Basım). Bağlam Yayıncılık.
- Mardin, Ş. (1991). *Türkiye’de din ve siyaset. Makaleler III*. İletişim Yayıncılık.
- Özer, İ. (1990). Bir alan araştırması: kentleşme ve siyasal katılma. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(1), 169-202.
- Özer, İ. (1988). Toplumsallaşma sürecinin siyasal boyutu, siyasal katılma ve kentleşme. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(1-2), 153-169.
- Polat, S. ve Dostoğlu, N. (2007). Kentsel dönüşüm kavramı üzerine: Bursa’da Kükürtlü ve Mudanya örnekleri. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 12(1), 61-76.
- Sağlam, S. (2006). Türkiye’de iç göç olgusu ve kentleşme. *Türkiyat Araştırmaları*, (5), 33-44.
- Suğur, N. (2014). Kentsel dönüşümün sosyolojik boyutları. *Tmmob Eskişehir Kent Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. 179-190.
- Şahin, O. E. (2017). Türkiye’de değişen yönetsel süreçlerin kentsel mekâna etkisi. İ. Yüksel ve H. Güler İplikçi (Ed.), *Sosyo-Ekonomik Stratejiler IV: Tasarım Stratejileri*. (s.151-170). London: IJOPEC Publication.
- Şahin, O. E. (2022). Mekânın kavramsallaştırılması ve sosyopolitik yönleri. Muhammed Ferit Duman (Ed.), *Kentsel Prizma ve Toplumsal Spektrum*. (s.267-278). Nobel Bilimsel Eserler.
- Tekeli, İ. (2014). Türkiye’nin kentleşme deneyiminden öğrenebileceklerimiz. 4. Merih Celasun’a saygı günü, *TEPAV*, 3-21.
- Wirth, L. (2002) Bir yaşam biçimi olarak kentleşme. A. Alkan ve B. Duru (Çev.), *20. Yüzyıl Kenti*. İmge Yayınevi, 77-106.

Katkı Oranı Beyanı

Bu makaleye yazarlar farklı oranda katkı sağlamıştır. Birinci yazarın katkı oranı %60, ikinci yazarın katkı oranı %40 olarak sağlanmıştır.

Çatışma Beyanı

Makalenin yazarları, bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan ederler.

Destek ve Teşekkür

Bu çalışma "Kentsel Dönüşümün Dini ve Sosyal Hayata Etkileri: Ankara Örneği" adlı doktora tez verilerinden üretilmiştir. Bu makalenin üretildiği tez çalışması YÖK tarafından 100/2000 Doktora Projesi "Kentsel Dönüşüm Çalışmaları" tematik alanında desteklenmiştir. Bu nedenle YÖK Başkanlığına teşekkür ederiz.